

T7583431

Mimar Sinan'la tanıştım

Ersu Pekin

Kitap yapmak, bir konunun içinde, o konuyla ilgili yazıların, resimlerin arasında dolaşmak, onları okumak ve seyretmek, belki de dünyanın en keyifli işi. Hele benim gibi sanatın, tarihin konularında kitap yapanlar, unutulana, bilinmeyeni, görülmeyeni göstermek için, malzemeye ne aradığını bilerek, görmek için bakmalıdırlar.

Benim Mimar Sinan'la karşılaşmam da böyle oldu. 1989 yılında, Mimar Sinan'ın anılarını anlattığı, Sâî Çelebi tarafından yazılmış olan Tezkiret-ül Bünyan kitabını hazırlıyorduk. Yayında esas olarak Tezkiret-ül Bünyan'ın Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüshasının tıpkıbasımı, çeviriyazısı, bugünkü Türkçeye tercümesi ve bunlarla ilgili incelemelerin yer alması planlanmıştı.

Tercüme bölümünün tıpkıbasımdan farklı düşünülüp bugünün bir kitabı olarak tasarlanmasından yanaydım. Sinan döneminde yapılmış olan resimlerin hem görsel, hem de belgesel değerleri bakımından Sâî Çelebi'nin metninin tercümesiyle birlikte kullanmasının uygun olacağını düşünüyordum; çalışmaya bu ana fikirle başlamıştım.

Kanuni Sultan Süleyman'ın, Sinan'ın hayatında çok önemli bir yeri olduğu, Tezkiret-ül Bünyan'daki ifadelerden de anlaşılır. Ömrü boyunca dört padişah döneminde görev yapmış olan Sinan'ın kırkaltı yılı Kanuni ile birlikte geçmişti. Sinan'ın "gönüllerin şehzadesi" dediği, Kanuni'nin oğlu Mehmed'in genç yaştaki ölümü üzerine, Kanuni'nin "Şehzâde Mehmed'in mübarek ruhları için" yapılmasını istediği cami Sinan'ın çiraklık eseri, sultan için yaptığı Süleymaniye ise kalfalık eseri olmuştu. Lafı uzatmayalım ama, paşalarla, memurlarla başı belaya girdiğinde Kanuni'nin imdada yetiştiği çok olmuştur. Kanuni Sultan Süleyman Zigetvar seferinde hastalanmış ve

ölmüştü; cenazesi İstanbul'a getiriliyordu. Oğlu, yeni padişah İkinci Selim babasının cenazesini Belgrad'da karşılamıştı. Kanuni, Süleymaniye Camii'nin avlusunda, sevgili kansı Hürrem Sultan'ın türbesinin yanına gömülecekti.

Bütün bunlar, Kanuni'nin ömrü boyunca yapıp ettikleri; Hünername, Süleymannâme, Tarih-i Sultan Süleyman, Nuzhet el-Esrar el Ahbar der Sefer-i Sigetvar, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn vb eserlerde çeşitli

şehnâmeciler tarafından anlatılmıştır. Her biri başka başka nakkaşlarca resimlenerek ciltlenmiş ve kitaplar yapılmıştır. Bunlardan, 1569-1595 yılları arasında sarayda şehnâmeci olarak çalışmış olan Seyyid Lokman'ın yazdığı Tarih-i Sultan Süleyman adlı kitapta Kanuni'nin ölümü ve gömülmesiyle ilgili ayrıntılı "tasvir"ler vardır. Dublin'de, Chester Beatty kitaplığında bulunan el yazması kitaptaki (MS 413) bir tasvir (minyatür) Kanuni'nin Süleymaniye Camii avlusuna gömülmesiyle ilgiliydi.

Osmanlı kitap sanatlarında tasvirleri yapan nakkaş, kendini olayı olduğu gibi yansıtmakla görevli sayar, olaydaki ayrıntıları belirtmenin gerekli koşul olduğunu düşünür; bu bakımdan gerçekçidir. Gerçekteki oranları, ön-arka plan ilişkilerini yansıtmaktaysa bir başka davranış gösterir: Burada artık gerçekçi olmak istemez. 1560'larda saray nakkaşhanesine katılan Nakkaş Osman da bu genel eğilimin dışında değildi; hatta bu üslubu geliştirenlerden biri olduğu söylenebilir.

Kanuni'nin defin töreni de bu anlayışla resmedilmişti: Cenaze alayı Süleymaniye Camii'nin duvarları dışında ve onaltı kişinin taşıdığı iki adam boyundan büyük, kocaman bir tabutun tepesinde Kanuni'nin çok büyük boyutlarda bir kavuğu bulunuyor. Bu resimde oldukça ilginç ayrıntılar var: Töreni yöneten Şeyhülislâm Ebussuud Efendi önde gidiyor, törene katı-

